

Vývojová psychologie I

Prezentace z přednášky 2 v JS 2009

Pavel Humpolíček

Psychologický ústav FF MU

Kojenecký věk (4/6 - 12 t.)

Zákony psychomotorického vývoje - Arnold Gesell:

Formuloval zákony psychomotorického vývoje

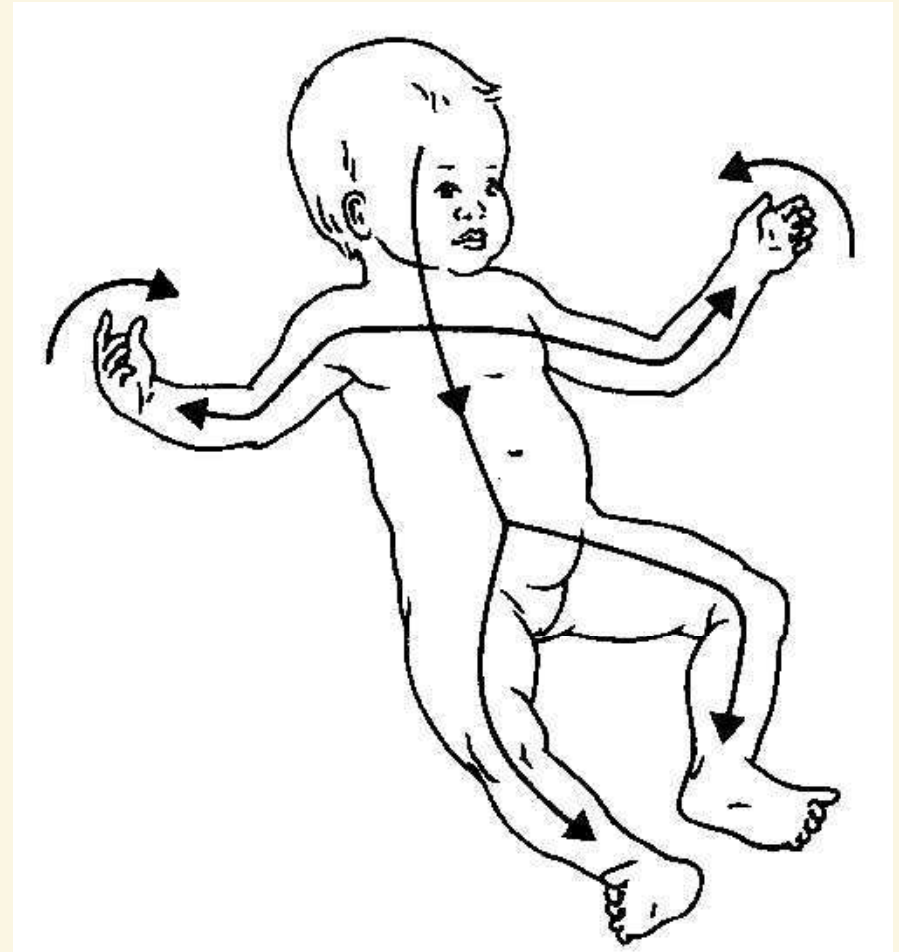
1. Princip vývojového směru (gradientu)
  - a) Postup kefalokaudální
  - b) Postup proximodistální
  - c) Postup ulnoradiální
2. Princip střídavého proplétání antagonistických neuromotorických funkcí
3. Princip funkční asymetrie
4. Princip individualizace
5. Princip autoregulace

1. Princip vývojového směru

📄 **Postupné ovládní jednotlivých částí těla podle tělesného růstu.**

📄 **Princip vývojového směru:**

- postup **kefalokaudální** (od hlavy k patě)
- postup **proximodistální** (úchop od malíčku k palci)
- postup **ulnoradiální** (od bližšího k vzdálenějšímu)

2. Princip spirálového vývoje funkcí flexorů a extenzorů

Osvojování specifických funkcí se děje tak, že je nejprve dosaženo určitého stupně dokonalosti, pak se dítě zdánlivě vrací k dřívějšímu způsobu, aby mohlo překonat dosavadní výkon a postoupit na vyšší úroveň.

Jak vypadá klasické tkaní – u dítěte je to trochu podobné - jedna funkce, pauza, druhá funkce, pauza, zpět k první funkci...

3. Princip funkční asymetrie

Tendence k postupné specializovanosti pravé a levé strany těla.

Asymetrie je pro organismus daleko ekonomičtější. Mozek má 2 polokoule. Jedna z nich je dominantní.

Od 20. dne gravidity dostává dítě asymetrii i po narození má dítě tendenci zaujímat asymetrický postoj (natočení hlavičky). Mizí —> symetrická poloha.

Při úchopu má dítě tendenci uchopit oběma rukama, pak jednou, druhou ..

4. Princip individualizace

Každé dítě se rodí jako jedinečné individuum se svérázným způsobem růstu.

Zraje CNS Individuální chování je zčásti výrazem tohoto zrání. Něco probíhá nezávisle na učení - maturace, ale zároveň to má individuální rozměr.

5. Princip autoregulace

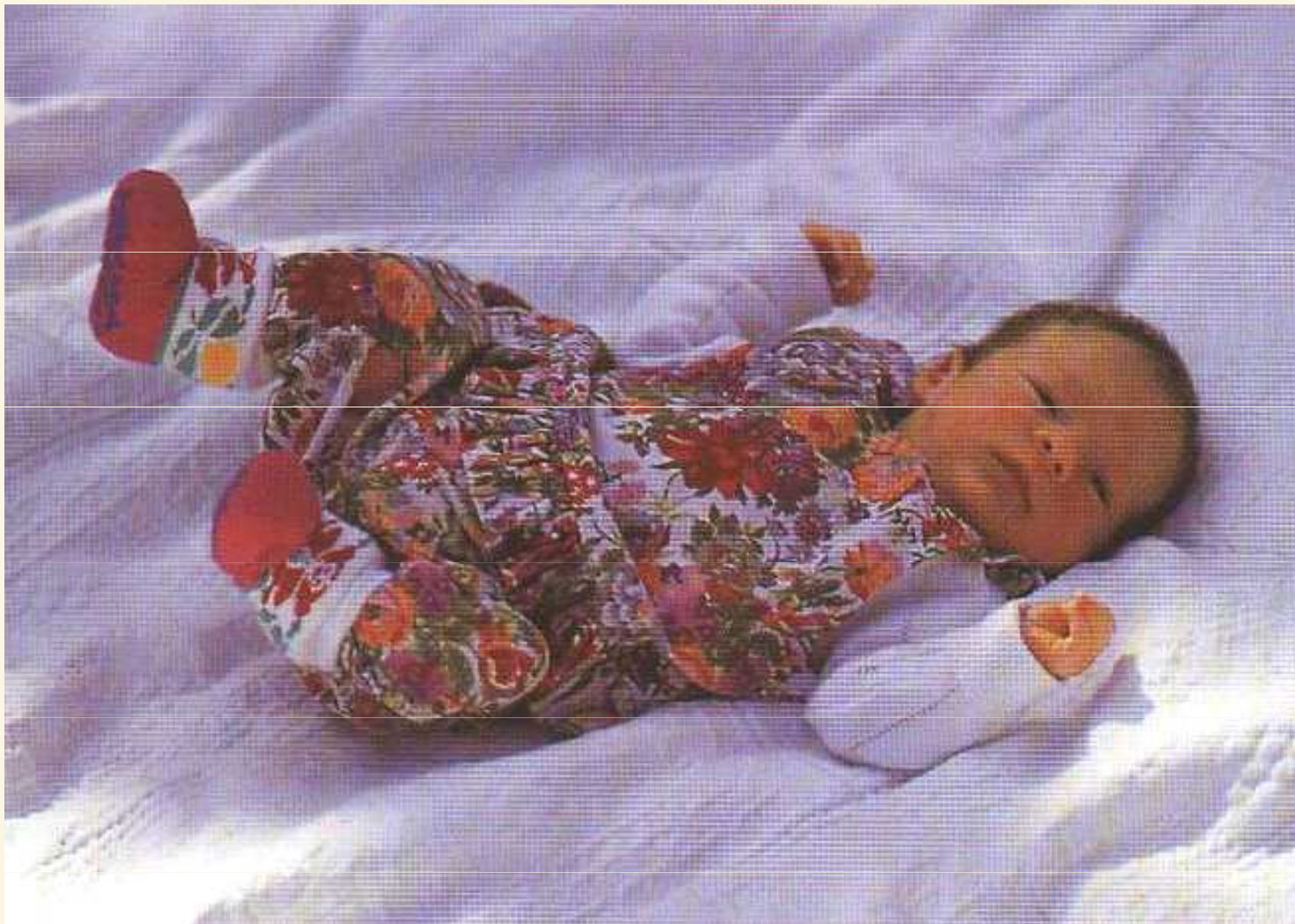
Během vývoje nedochází pokrokům v jednotlivých oblastech vyrovnaně – tyto výkyvy jsou řízené dítětem samým při přechodu na vyšší stupeň.

Člověk, protože není příliš naprogramován -> umožňuje mu to větší plasticitu.

Vývoj hrubé motoriky

1.měsíc

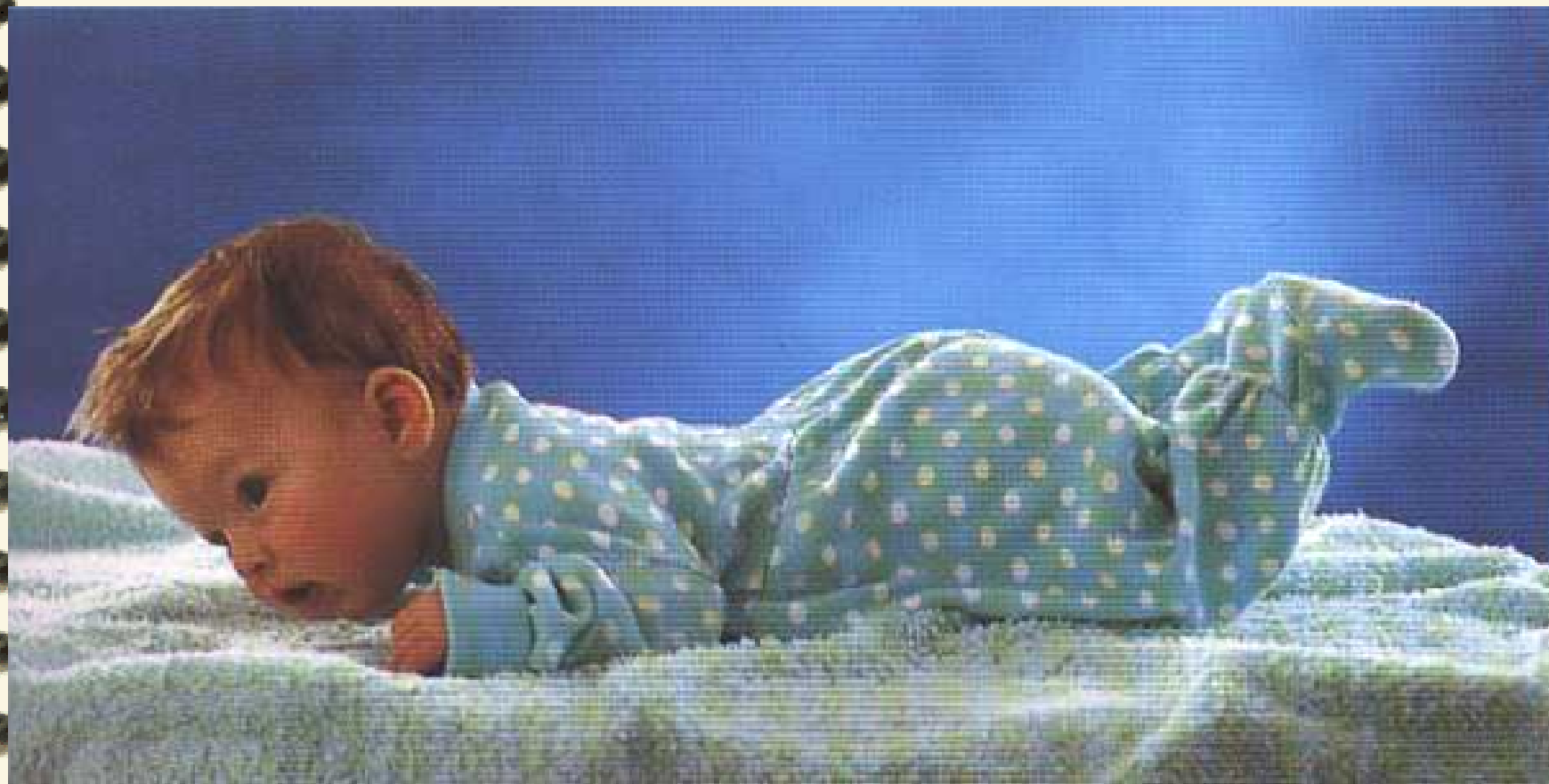

Vývoj hrubé motoriky

2.měsíc

Vývoj hrubé motoriky

Tříměsíční dítě

- v poloze nznak převážně již v symetrické poloze, s ručičkama otevřenýma
- v sedu s oporou pod pažemi většinou již hlava vzpřímená
- ve stoji se vzpírá jen málo
- na bříšku se začíná opírat o předloktí

<http://library.med.utah.edu/pedineurologicexam/html/03month.html>

Vývoj hrubé motoriky

3.měsíc

Vývoj hrubé motoriky

4.měsíc

Vývoj hrubé motoriky

5.měsíc

Vývoj hrubé motoriky

Šestiměsíční dítě:

- spontánně se přitahuje do sedu
- s oporou sedí, bez oporu sedí v předklonu (žabí pozice)
- aktivně se převrací z břicha na záda

<http://library.med.utah.edu/pedineurologicexam/html/06month.htm>

Vývoj hrubé motoriky

6.měsíc

Vývoj hrubé motoriky (pokrač.)

Šestiměsíční až devítiměsíční dítě

- začíná se v poloze na bříšku stavět na dlaně a kolena
- připravuje se k lezení

Vývoj hrubé motoriky

7.měsíc

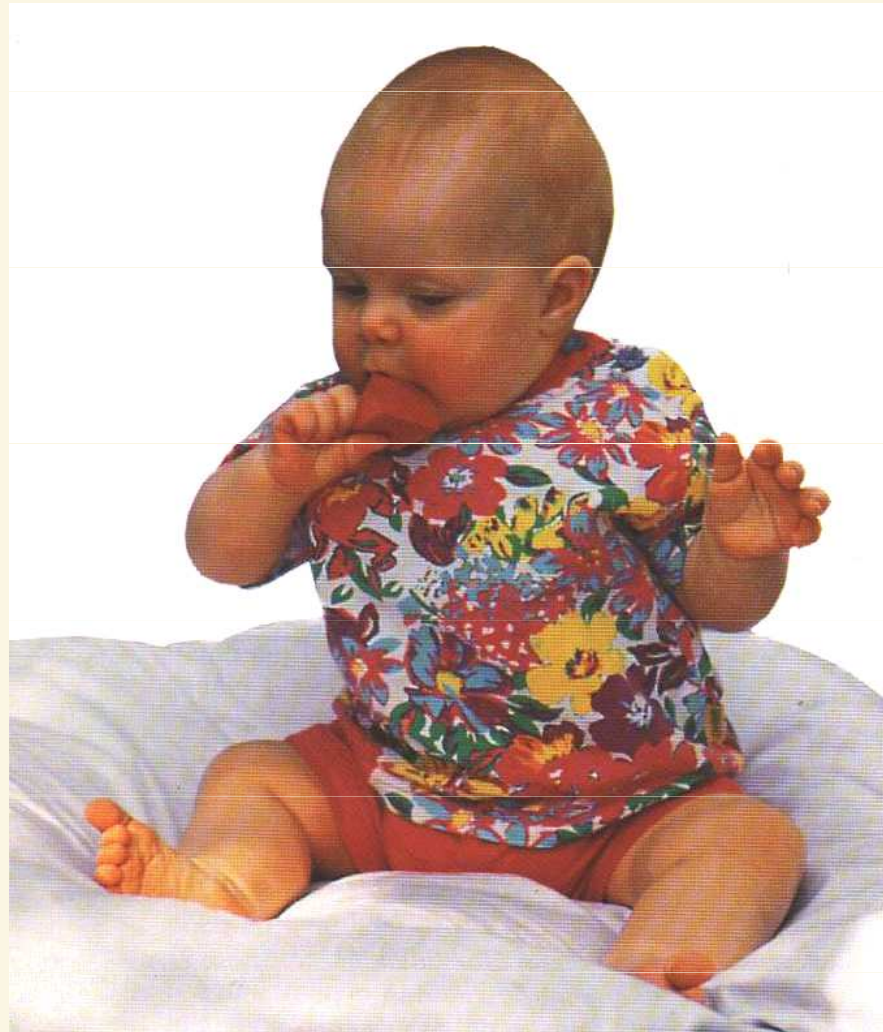

Vývoj hrubé motoriky

8.měsíc

Vývoj hrubé motoriky(pokrač.)

Devítiměsíční dítě:

- leze po čtyřech
- pokouší se pohybově osamostatnit
- dokáže se samo posadit, sedí pevně bez opory
- vzpřimuje se do stoje u opory
- vnímá hloubku

Vývoj hrubé motoriky

9.měsíc

Lezení

Psychologické aspekty kojeneckého lezení

- Dostane se sám
- Značky
- Velikosti

Lezení - pokrač.

- sociální implikace
- vstupují do nových sociálních situací
- jde o výrazný posun směrem k získání sebedůvěry

Vývoj hrubé motoriky

Dvanáctiměsíční dítě:

- chodí za ruku nebo s oporou kolem nábytku
- samostatná chůze na hranici kojeneckého a batolecího období

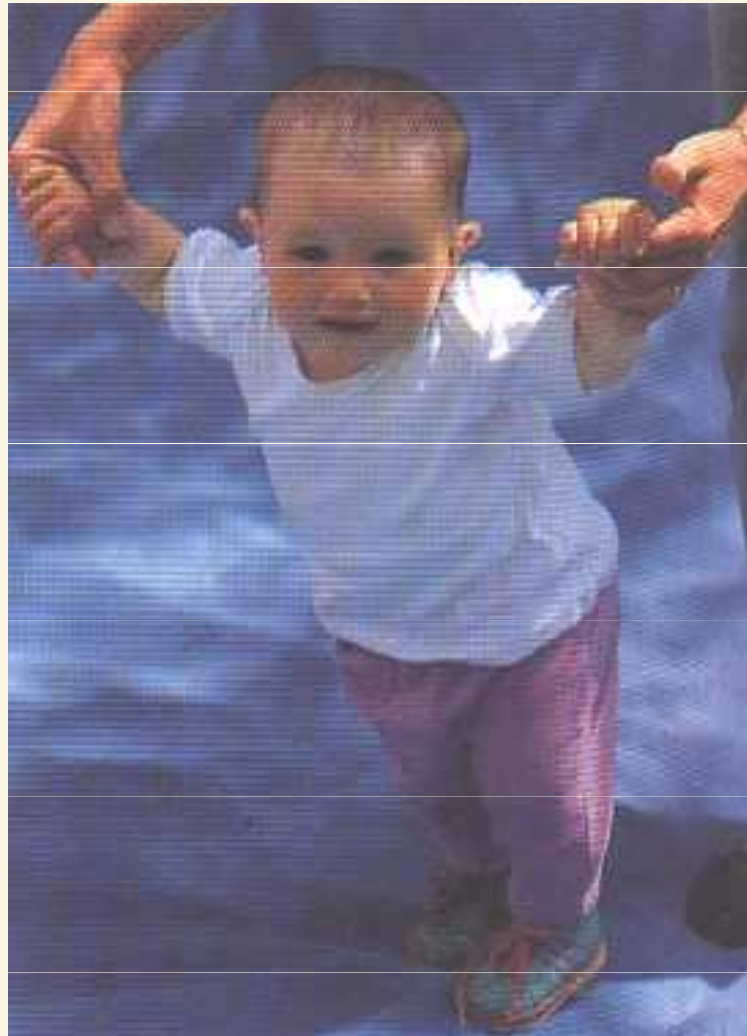
<http://library.med.utah.edu/pedineurologicexam/html/12month.html>

Vývoj hrubé motoriky

11. a 12. měsíc

A spiral-bound notebook with a light beige, textured cover. The metal spiral binding is visible on the left side. The text "Rané senzorické schopnosti" is printed in a reddish-brown serif font in the center of the cover.

Rané senzorické schopnosti

Zraková citlivost

Průkopnická práce FANTZ (1963) v oblasti zrakových schopností podnítila celou řadu dalších studií, které ukazují, že vizuální projevy jsou od narození:

Zraková citlivost

 Selektivní

 Konfigurace

 Pohyb

Experimenty- FANTZ

Ukázalo se:

Experimenty- FANTZ

 Novorozenec :

 rozlišuje základní tvary a barvy

 vnímá vizuální svět organizovaným způsobem

 upřednostňuje křivky a lomené linie před přímkami

 zvláště přitažlivý je pro něj lidský obličej a všechny obrazce, které jej připomínají

Rozpoznání obličeje

---

 vrozená schopnost

 adaptivní schopnost

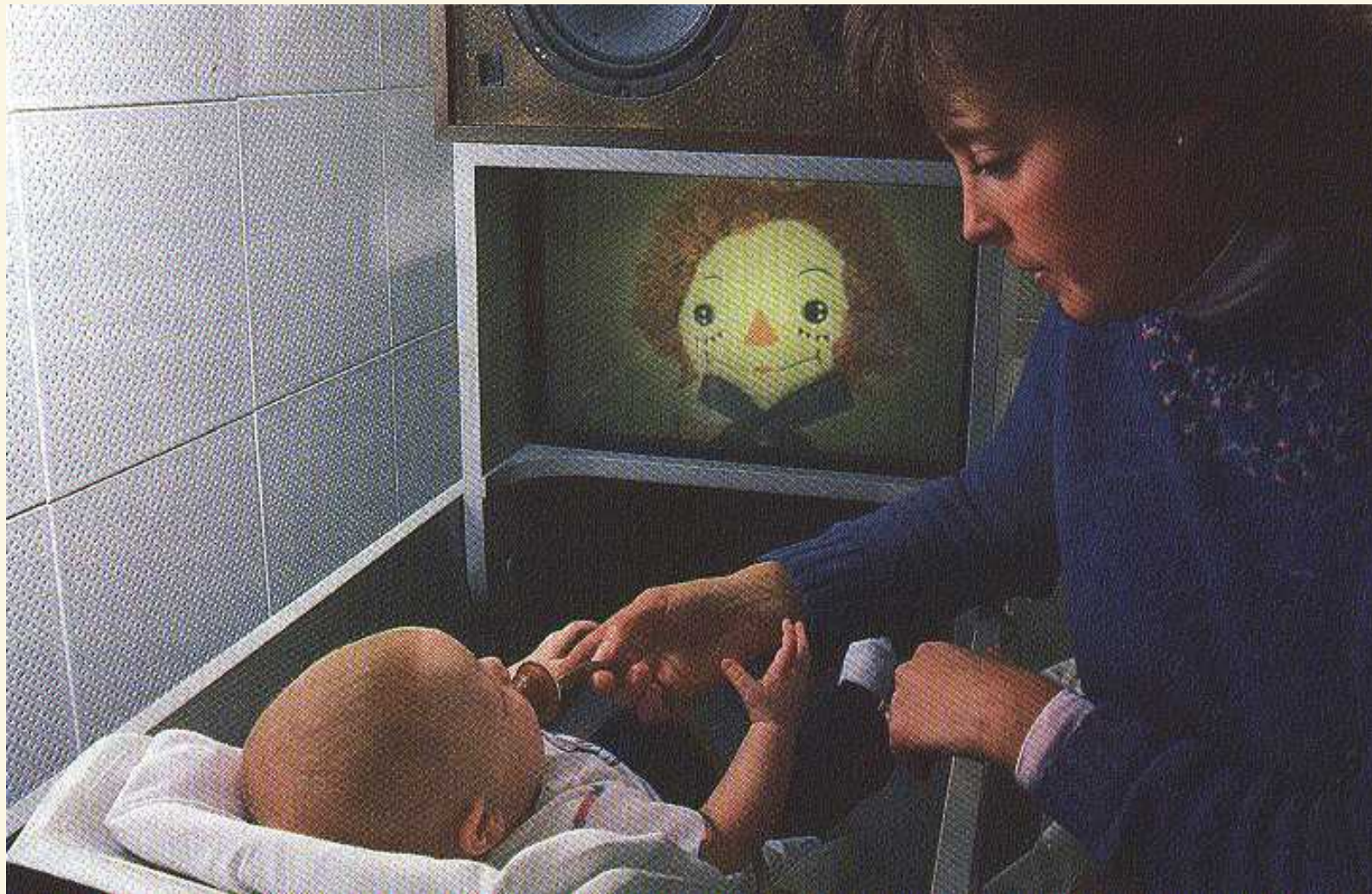
FANTZ - rozpoznání obličeje

- 📄 1-2 měsíce se kojeneček dívá déle do tváře své matky, než do tváře jiné ženy
- 📄 Důležité: barva vlasů, účes
- 📄 Od 2 týdnů je novorozence schopný rozeznat základní schémata lidských tváří
- 📄 7-10 měsících je schopný vnímat a reagovat na emocionální složku obrázků

FANTZ - rozpoznání obličeje

Vnímání barev

- 📄 v prvních měsících velice omezené
- 📄 ve 2 měsících diskriminuje mezi základními barvami spektra
- 📄 4-5 měsíc schopnost organizovat různé odstíny barev do kategorií

Vnímání kontrastu

- 📄 první týdny neschopnost odlišit malé elementy od sebe
- 📄 2 měsíce schopnost vnímat i tyto elementy
  - podobné u vizuálního skenování např. obličejů

Zraková ostrost

- 📄 Vzhledem k nezralosti zrakových drah je mnohem menší a dospělé ostrosti vidění dosahuje až kolem 1 roku

Zraková pozornost

- 📄 Za obvyklých okolností se rychle vyčerpává, ale často může být obnovena přiložením nového podnětu.

Sluchová citlivost

- 📄 Již od narození existuje schopnost sluchového rozlišování
- 📄 otáčení hlavičky ke zvukovým podnětům – 3 dny
- 📄 preference komplexních zvuků před tony
- 📄 odlišení melodií
- 📄 zvuk jazyka : diferenciacce mezi hláskami
ba, ga, da...(dudlík se zvukem)

Rozlišování lidské řeči

- 📄 Od prvních dnů umí dítě rozeznat hlas své matky
- 📄 Má tendenci chovat se výběrovým způsobem (preferuje ženský hlas před tichem nebo neutrálním zvukem)
- 📄 Preferuje řeč adresovanou dítěti (miminku) před řeči určené dospělému

Hmat a bolest

- Hmat se rychle vyvíjí
- Rychlý vývoj vnímání bolesti.

 To vše nasvědčuje o pokročilém neurálním vývoji, o mnohem pokročilejším, než se dříve myslelo

Čich a chut'

- 📄 Zkoumání výrazů tváře na čichové podněty
- 📄 chovají se výběrovým způsobem, výrazem obličeje preferují určité vůně před jinými
- 📄 Tyto schopnosti se vyvíjejí až po druhém dni života, předpokládají určitou míru učení
- 📄 chut' – preference sladkého

Čich - experimenty

Rovnováha a pohyb

Informace o poloze těla:

- vestibulární aparát
- proprioreceptory
- přizpůsobení se optickému toku „ optical flow“
  - Tuto schopnost mají novorozenci
  - Vyvinuta zcela 5-9 měsíců

Vnímání hloubky

- 📄 schopnost vnímat povrch prostředí
- 📄 vyvíjí se v závislosti na nacvičené pozici

Vnímání hloubky

Experimenty - krátkodobá paměť

Rovee - Collier (1965)

📄 Hračka – šňůrka – noha

📄 Domácí prostředí

📄 Všechny reakce zaznamenávány

Schopnost zapamatovat si rozhýbání hračky

Krátkodobá paměť

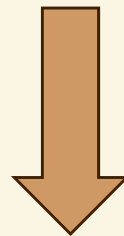
Experimenty - krátkodobá paměť

Rovee - Collier (1965)

📄 2 skupiny dětí-

- stejné hračky
- různé hračky

- SCHOPNOST mentálně inkorporovat změnu

Experimenty - krátkodobá paměť

Rovee - Collier (1965)

 Dlouhodobá paměť - REAKTIVACE

The image shows the cover of a spiral-bound notebook. The cover is a light beige or cream color with a subtle, repeating pattern of the word "LIFE" in a light, sans-serif font. The spiral binding is on the left side, made of a dark metal. The title is centered on the cover in a large, bold, red serif font.

PROSOCIÁLNÍ CHOVÁNÍ NOVOROZENCE

Prosociální chování novorozence

 Pláč a křik

 Má ve svém repertoáru všechny dispozice a základní mimické výrazy emocí

Hanuš Papoušek

 Intuitivní rodičovské chování

Pojem Intuitivní rodičovské učení

Papoušek, Papoušková (1978, 1981)

Při hovoru k malému dítěti matka své výrazy přehání:

☞ Mluví vyšším hlasem

☞ Dětské žvatlání

☞ Mluví pomaleji

☞ Rytmus řeči je jiný

☞ Pohyby nápadnější

Pojem Intuitivní rodičovské učení

Papoušek, Papoušková (1978, 1981)

- ☞ Pohledy z očí do očí trvají déle
- ☞ Přibližuje svoji tvář k dítěti blíže (20-25cm)
- ☞ Repertoár výrazových projevů je chudší, omezený na několik základních projevů, které jsou dítěti nejsrozumitelnější a které snadno diferencuje
- ☞ Matka tyto projevy opakuje se značnou stereotypií a rigiditou

Pojem Intuitivní rodičovské učení

Papoušek, Papoušková (1978, 1981)

Tím vším rodiče:

☞ Dávají početné příležitosti, aby se cvičili v komunikaci,

☞ **“Dělej to dál” “ Tohle nedělej“**

Pojem Intuitivní rodičovské učení

Papoušek, Papoušková (1978, 1981)

Tato schopnost matek je ovlivněna:

📄 Povoláním rodičů,

📄 Rodičovským očekáváním (prenatálním)

Pojem Intuitivní rodičovské učení

Papoušek, Papoušková (1978, 1981)

Intuitivní rodičovské postoje jsou často v rozporu s okamžitými rodičovskými reakcemi a viditelnými postoji

☞ Matky se například snaží navázat zrakový kontakt se svými dětmi, i když si myslí, že je nevidí

Pojem Intuitivní rodičovské učení

Papoušek, Papoušková (1978, 1981)

 Tato schopnost intuitivního rodičovství je ovlivněna

– např. počtem dětí

Synchronizované interakce matka - dítě

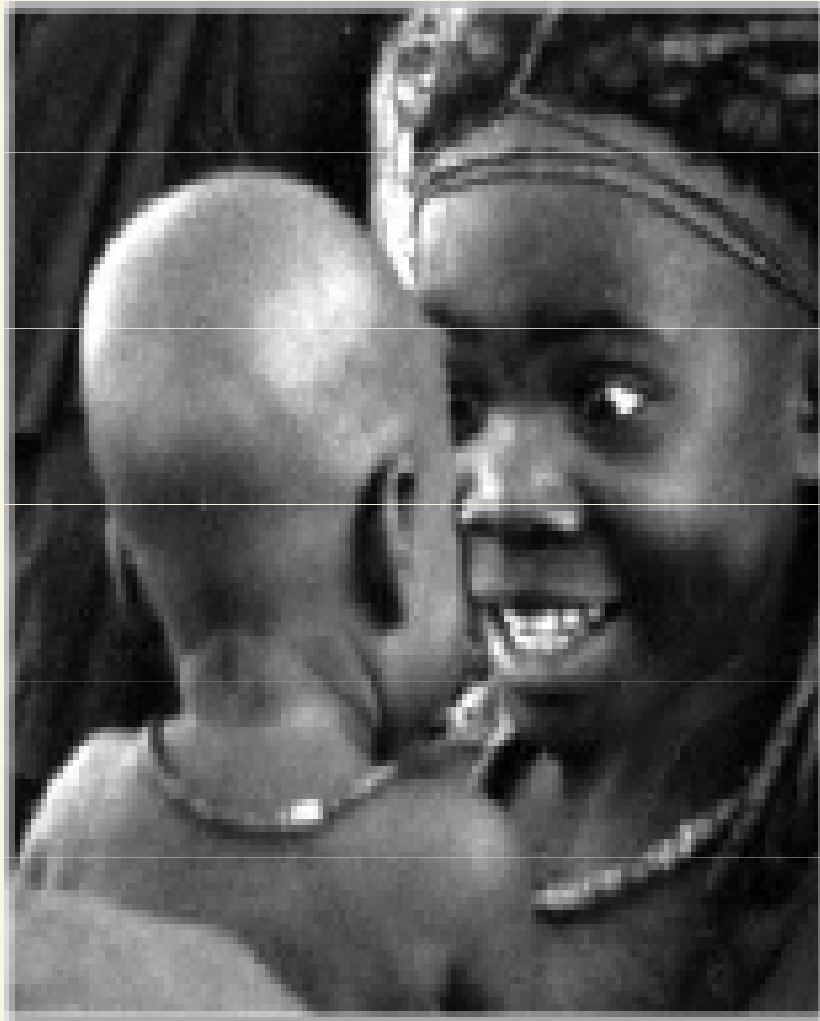
Brazelton (1972)

- Trvá několik sekund
- Zahájení interakce (vzbuzení zájmu o signální podnět prezentovaný druhou osobou)
- Vyladění vzájemné pozice (zajišťující optimální pozici z očí do očí)
- Pozdravení (mimika, vokalizace, úsměv...)
- Zapojení všech smyslových modalit , vrchol radostného setkání, excitace..
- Oslabení
- Odvrácení zájmu

Asynchronizované interakce matka - dítě

---

matka nereaguje přiměřeně na rytmus dítěte, že jej např. zavaluje podněty, bez ohledu na jeho momentální stav.

To vede k:

- dítě ztrácí zájem o sociální interakci
- upadá do apatie
- angažuje se v krátkých, neuspokojivých pokusech o kontakt

Asynchronizované interakce matka - dítě

☞ To bývá způsobeno:

– nedostatečná schopnost matky reagovat na potřeby dítěte, nedostatek empatie

X

– když jde o dítě zvláště dráždivé, s nepravidelným biorytmem, které reaguje na jakýkoliv pokus matky negativní emocí

Asynchronizované interakce matka - dítě

 Občasná asynchronie je pozorována u všech rodičovských párů

The image shows the cover of a spiral-bound notebook. The cover is a light beige or cream color with a subtle, repeating pattern of the word "EMOTION" in a light, faded font. The spiral binding is on the left side, made of a dark metal. The text "EMOCIONÁLNÍ VÝVOJ NOVOROZENCE" is printed in a bold, orange-red serif font in the center of the cover.

EMOCIONÁLNÍ VÝVOJ NOVOROZENCE

Emocionální vývoj

- Uvědomování si sama sebe souvisí se sebepoznáním - poznáním své vlastní tváře
- EXPERIMENT: (M.Lewis, Brooks, 1974)

Přítomnost jednotlivých typů emocí

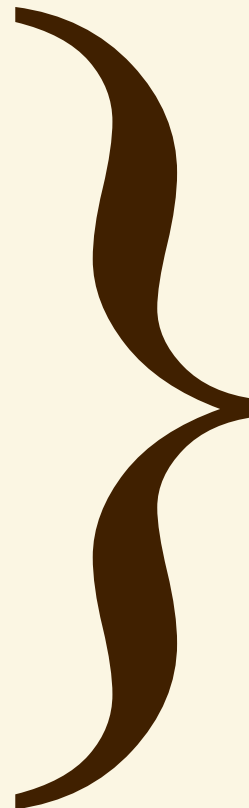

📄 Zájem

📄 neonatální smích (bez
sociální příčiny)

📄 úzkost (reakce na
bolest)

📄 odpor (reakce na
nepříjemnou chuť
nebo vůni)

Od narození

Přítomnost emocí - pokrač.

Sociální úsměv	3 - 6 týdnů
Zlost, překvapení, smutek	2 - 4 měsíce
Strach	5 - 7 měsíců
Empatie, žárlivost, plachost, vina	12 - 18 měsíců

Temperament

---

 9 komponent temperamentu, které můžeme pozorovat brzy po narození

Komponenty temperamentu

---

1. **Úroveň aktivity**
2. **Rytmicita, pravidelnost**
3. **Přiblížení nebo stažení se**
4. **Adaptabilita**

Komponenty temperamentu

---

5. Práh citlivosti
6. Intenzita reakce
7. Kvalita nálady
8. Těkavost
9. Rozsah pozornosti

Typologie temperamentu:

Thomas, Chess, 1977

 Snadné dítě

 Obtížné dítě

 Pasivní dítě